

Dieťa s postihnutím

POPIS

Do skupiny detí s postihnutím zaraďujeme deti s telesným a zdravotným postihnutím, ktoré vyžadujú osobitú starostlivosť, pretože pri postihnutí ide o trvalý výrazný nedostatok funkcií ľudského organizmu. Medzi časté telesné postihnutia patria poruchy pohybového ústrojenstva ako napr. DMO (detská mozgová obrna), úrazové ochorenia mozgu a miechy. Ako zdravotné postihnutie sa najčastejšie vyskytujú rôzne formy zmyslového postihnutia (obzvlášť zrakové a sluchové postihnutie) či postihnutie mentálnych (rozumových) schopností. Pojmy telesného a zdravotného postihnutia sa môžu i prelínať a nie je vylúčená ani ich kombinácia.

MOŽNÉ PRÍČINY VZNIKU A PRETRVÁVANIA

Postihnutia sa podľa príčiny vzniku dajú rozdeliť na vrodené a získané. Ak ide o vrodené postihnutie, objavuje sa už počas vnútromaternicového vývinu. Príčina postihnutia je zväčša geneticky podmienená (napr. Downov syndróm) alebo spôsobená nepriaznivými faktormi v tehotenstve (napr. infekcia, žiarenie). Naopak získané postihnutie môže vzniknúť počas pôrodu (predčasný pôrod, nedostatočné okysličenie dieťaťa počas pôrodu, kliešťový pôrod a pod.), či kedykoľvek počas života (úrazy, poruchy metabolizmu, prekonanie závažných ochorení ako je napr. infekcia CNS).

VÝCHOVNÉ CHYBY

Častou chybou, ktorá je bežná aj u rodičov zdravých detí, sú samotné očakávania od dieťaťa. Dieťa s postihnutím totižto bude len veľmi ťažko spĺňať očakávania rodiča, ktorý si predstavoval, ako jeho zdravé dieťa bude napredovať v rovnakom tempe ako väčšina ostatných detí. Je nevyhnutné, aby rodič svoje očakávania prehodnotil a dokázal dieťa akceptovať aj s jeho obmedzeniami. Dôležité je dieťa neporovnávať s ostatnými rovesníkmi a neočakávať to, čoho nie je schopné. Postihnutie so sebou prináša veľa obmedzení a tiež zvýšenú potrebu starostlivosti. Ak je však starostlivosť prehnaná a príliš ochraňujúca, môže viesť k nesamostatnosti dieťaťa, slabému rozvoju vytrvalosti. Mierne náročné úlohy, ktoré sú pre dieťa výzvou, sú v poriadku. Ani príliš tvrdá výchova nie je vhodná. Ak rodičia dieťa často trestajú a nútia ho k stále vyššiemu výkonu, dieťa sa môže stať pasívnym až apatickým. Je potrebné citlivo reagovať na stav dieťaťa a jeho individuálne možnosti, netlačiť ho do výkonu tam, kde to z dôvodu jeho diagnózy nie je možné.

NÁPRAVA A RIEŠENIA

Postihnutie dieťaťa je zaťažkávajúcou skúškou pre celú rodinu. Pri potvrdení postihnutia si rodina prechádza rôznorodými reakciami, ktoré sú úplne prirodzené a ktoré pri vhodnom spracovaní dokážu viesť k zmiereniu sa s danou situáciou. Najskôr býva prítomný šok a zmätok, po ktorom nastáva snaha o únik z danej situácie alebo jej popretie („Nie je to pravda.“). Po prekonaní tejto fázy si rodina prechádza pocitmi smútku, zlosti, strachu, či pocitmi viny. Všetky pocity sú v tejto situácii úplne prirodzené a je potrebné dopriať si dostatok času na ich spracovanie a je vhodné o nich hovoriť, „nedusiť“ ich v sebe. Proces zmierovania sa s diagnózou dieťaťa však ovplyvňuje viacero faktorov. U dieťaťa je významný vek, v ktorom došlo k postihnutiu (resp. k jeho diagnostikovaniu), jeho osobnostné vlastnosti, energia a sila a v neposlednom rade schopnosť fungovania v sociálnych vzťahoch a schopnosť zabezpečiť si dostatok pozornosti a starostlivosti od svojho okolia. Na strane rodičov je to najmä ich osobnostná zrelosť, odolnosť voči záťaži, ich vlastné sebahodnotenie a sebavedomie, úroveň vzdelania, socioekonomický status. Dôležitým faktorom je aj diagnóza samotná, pričom obzvlášť ťažko znášané bývajú najmä tie, kedy nepoznáme príčinu vzniku postihnutia. Aj napriek tomu je dôležité získať si čo najviac informácií o danej diagnóze, o prognóze stavu dieťaťa (t.j. jeho ďalšieho vývoja v čase), môžu byť veľmi nápomocné pre pochopenie stavu dieťaťa. V rámci rodiny sú významné i také okolnosti ako počet a zdravotný stav ďalších detí v rodine, úplnosť rodiny a schopnosť podpory a poskytnutia pomoci v rámci rodiny ale i mimo nej (emočná, praktická a finančná pomoc). Je potrebné hľadať rôzne zdroje tejto podpory, napr. kto z blízkych dokáže pomôcť so starostlivosťou o dieťa, aké inštitúcie poskytujú finančnú či odbornú pomoc rodinám s hendikepovaným dieťaťom, aké sú možnosti terapie a pod. Na druhej strane je dôležité poznať i určité limity, ktoré daná diagnóza obnáša. Niektoré veci sa jednoducho zmeniť nedajú a tu je potrebné pracovať na prijatí tohto stavu. Prínosným v tomto smere môže byť okrem racionálneho a emočného spracovania i oblasť duchovného prijatia. Môže ísť o určitú životnú filozofiu a hodnoty (napr. náboženstvo alebo akékoľvek životné presvedčenie), ktoré dávajú našej situácii zmyslupnosť. Prospešné je orientovať sa na to, čo dieťa dokáže. V rámci voľného času je vhodné venovať sa takým aktivitám, ktoré dieťa vzhľadom na svoj hendikep zvláda vykonávať a aktivity, ktoré podporujú jeho vlastné prežívanie spokojnosti so životom. Môže to byť napr. kreslenie, maľovanie prstami, pomoc v domácnosti a na záhrade, návšteva kina, zoologickej záhrady, reštaurácií, plávanie, cestovanie, navštevovanie rodiny a známych. Vhodnou formou relaxu pre dieťa sú aj činnosti stimulujúce jeho zmysly – príjemné vône, upokojujúca hudba, relaxačná masáž, rehabilitačné cvičenie, čítanie rozprávok alebo počúvanie audio rozprávok.

ODPORÚČANIA, ODKAZY A KONTAKTY

Nevyhnutnosťou u detí s postihnutím je poskytnutie odbornej lekárskej starostlivosti, podľa druhu postihnutia aj starostlivosti v špecializovaných zariadeniach (napr. rehabilitačné, kúpeľné zariadenia a pod.). V prvých rokoch života dieťaťa odporúčame kontaktovať Centrum včasnej intervencie, ktoré poskytuje rôzne formy pomoci (stimulácia vývinu dieťaťa, sociálne poradenstvo). Veľmi užitočná je i spolupráca so psychológom, psychiatrom, špeciálnym pedagógom, liečebným pedagógom, sociálnym pracovníkom a pod. Deti s postihnutím spadajú pod pôsobnosť Centra špeciálno-pedagogického poradenstva, ktoré sa významne

podieľa na úprave podmienok vzdelávania pri zohľadnení diagnózy dieťaťa. Pre rodičov môže byť podporným i stretávanie sa a zdieľanie v rámci skupín rodičov detí s rovnakým postihnutím, čo môže byť napr. vo forme dlhodobého programu pod vedením odborníka alebo vo forme svojpomocnej skupiny.

Literatúra:

Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva ako súčasť Špeciálnej základnej školy vo Zvolene. Telesné postihnutie. [Cspzv.webnode.sk](https://cspzv.webnode.sk) [online] [cit. 14.04.2020]. Dostupné na internete:<<https://cspzv.webnode.sk/metodicke-materialy/telesne-postihnutie/>>

Centrum včasnej intervencie Trnava, n.o. Naše služby. [CVITrnava.sk](http://www.cvitrnava.sk) [online] [cit. 14.04.2020]. Dostupné na internete:<<http://www.cvitrnava.sk/>>

PREVENDÁROVÁ, J. 1998. Rodina s postihnutým dieťaťom. PSYCHOPROF, spol. s.r.o., 1998. 102 s. ISBN 80-967148-9-9.

ŘÍČAN, P. KREJČÍŘOVÁ, D. a kol., 1997. Dětská klinická psychologie. Grada Publishing, 1997. 456 s. ISBN 80-7169-512-2.

